

УДК 342.728

Н. П. ГАЄВА

*Надія Петрівна Гаєва, кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України*

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ

Оскільки теоретичні підходи до класифікації громадських організацій були розглянуті автором у попередній публікації¹, то в межах даної статті, яка є логічним продовженням попередньої, досліджуються критерії їх поділу.

Громадські організації в Україні характеризуються різноманітністю видів, що в сукупності із низьким рівнем законодавчої техніки законів, підзаконних нормативних актів, які визначають їх сутність, створює серйозні труднощі при видовій характеристиці. Тому актуальним є питання щодо визначення критеріїв класифікації громадських організацій.

Пошук критеріїв класифікації громадських організацій, як нами уже зазначалось, повинен розпочинатися із легальних класифікаційних критеріїв, а саме: мети (цілей) та напрямів діяльності; суб'єктного складу, можливості участі в цивільному обороті. Та попри це, залишається дискусійним у науковій літературі питання щодо визначення кола суб'єктів, які входять до переліку громадських організацій. Адже лише суб'єктний склад є головною, істотною ознакою, яку слід передусім враховувати при віднесенні тих чи інших громадських об'єднань до громадських організацій.

Класифікація, яка здійснюється за головними, істотними ознаками, в логіці називається природною². Сприймавши цю тезу, зазначимо, що можливість природної класифікації громадських організацій була використана такими науковцями, як М. В. Менджул³, М. Н. Мискіна⁴, А. І. Прігожин⁵ та ін. Однак вони по-різному підходять до назви даного критерію – суб'єкт діяльності (М. Е. Мискіна), тип членства (А. І. Прігожин), суб'єктний склад (М. В. Менджул). Слід також констатувати, що М. В. Менджул, поділяючи громадські організації за даним критерієм на дитячі, молодіжні, жіночі, організації інвалідів, ветеранів, підприємців тощо, розкриває його зміст – вік, професія, стать та ін. До того ж авторка пропонує поряд із критерієм «суб'єктний склад» такі критерії, як спосіб обліку членів та кількість членів, які, на нашу думку, є другорядними і можуть бути враховані в межах критерію «суб'єктний склад».

У науковій літературі класифікація громадських організацій проводиться й за іншими критеріями. Серед них: відмінність у суспільних сферах діяльності (Л. І. Кормич та Д. С. Шелест)⁶, спрямування та зміст (А. Ф. Колодій)⁷, залежність від характеру спрямованості діяльності на правозахист (М. М. Новіков)⁸, функції (П. А. Дігтяр)⁹, ступінь участі в державно-політичному житті (В. І. Курило та І. В. Рамазанова)¹⁰, організаційно-правові властивості (М. М. Тищенко)¹¹, внутрішньо-організаційна структура (В. В. Лисенко)¹², визначення статусу та порядку створення і діяльності громадських організацій окремими законами (Н. В. Богашева)¹³, нормативне регулювання їх діяльності (М. Ю. Віхляєв)¹⁴. Але жоден окремий критерій, як було зазначено, не дає чіткого уявлення про правову природу громадських організацій. Тому більшість дослідників, моделюючи відповідні критерії класифікації громадських організацій, у своїх працях використовують комплекс критеріїв.

Доктринальна класифікація громадських організацій з урахуванням комплексу критеріїв дала змогу В. М. Кравчук об'єднати їх в такі групи: 1) за напрямами діяльності (права людини, професійна діяльність, поліпшення соціально-економічного становища країни, сім'я та діти, захист здоров'я населення та екології, освіта, культура); 2) за соціальною підставою утворення та залежно від характеру потреб, для задоволення яких утворюються (суспільно корисні організації та приватно-корисні організації); 3) за сферами діяльності (політичні/економічні, екологічні, антивоєнні, профспілкові, культурно-просвітницькі, конфесійні, етнічні); 4) за складом (професійні, жіночі, молодіжні); 5) за значенням у процесі формування громадянського суспільства та правової держави (організації, створені для захисту професійних та інших прав громадян, орга-

нізації, що діють у загальних, суспільно корисних цілях; організації взаємної вигоди та задоволення соціальних потреб); 6) за територіальним принципом (міжнародні, всеукраїнські, громадські організації з місцевим статусом)¹⁵. Щодо останнього критерію, то враховуючи те, що він був запропонований в період чинності Закону України «Про об'єднання громадян», на сьогодні уже не є актуальним. Однією з новел Закону України «Про громадські об'єднання» є відмова від територіального статусу об'єднань, яка сформульована як загальне положення, що містить назву та стислий опис сутності принципу вільного вибору території діяльності. Водночас Законом збережено поняття «всеукраїнський статус». За такого підходу громадські організації відповідно поділяються на ті, що мають всеукраїнський статус, і ті, що його не мають.

Водночас до традиційних критеріїв класифікації громадських організацій науковці додають нові. Так, Р. Мошинський з огляду на вплив громадських організацій на національну безпеку пропонує об'єднати їх у такі групи: 1) громадські організації, статутна діяльність яких безпосередньо пов'язана з різними аспектами національної безпеки; 2) громадські організації, статутна діяльність яких опосередковано стосується національної безпеки, такі як професійні союзи, жіночі, молодіжні організації; 3) громадські організації, статутна діяльність яких не припускає вирішення проблем національної безпеки¹⁶.

Також слід сказати, що класифікація може бути багаторівневою, оскільки кожен із однорідних класифікаційних утворень може бути піддано класифікації. До класифікаційних утворень зазвичай відносять рід, тип, вид, підвид. Дослідники громадських організацій намагаються обмежити застосування класифікаційних утворень вказівкою на вид громадської організації, що не виключає можливості його подальшого внутрішнього поділу за іншими критеріями, однак у рамках загальноновидової ознаки їх поділу, який має охоплювати всі більш дрібні класифікації (підвиди). Що стосується категорій «рід», «тип», то вони, на наш погляд, мають застосовуватися для позначення більш повної за обсягом групи громадських об'єднань, об'єднань громадян та інших утворень (неурядових, недержавних, невідприємницьких організацій), складовими елементами яких виступають громадські організації. А це дасть можливість не лише узагальнити існуючу інформацію щодо видів громадських організацій, а й відкрити їхні нові властивості для глибшого усвідомлення природи діяльності таких утворень та чітко визначити їх місце в системі громадських формувань (утворень).

Отже, з огляду на наведене подальший поділ громадських організацій відбувається в межах їх видів. Слушним з цього приводу є міркування вчених щодо визначення критеріїв класифікації молодіжних громадських організацій (далі – МГО). Наприклад, у науковій літературі зустрічаються такі критерії їх поділу: характер діяльності¹⁷; функції, які виконують ці організації¹⁸; сфера діяльності¹⁹; масштаб діяльності²⁰; місце молодіжних організацій у суспільстві та характер відносин із державними інститутами²¹.

Проілюструємо запропоновані в науковій літературі підходи до класифікації МГО кількома прикладами. Так, у соціології можемо зустріти класифікацію МГО залежно від соціальних функцій, які вони виконують. За таким критерієм О. Т. Бень поділяє їх на п'ять груп, а саме: 1) МГО, що займаються вихованням молоді; 2) МГО, які допомагають вирішувати соціальні питання; 3) МГО, які функціонують у сфері культури; 4) МГО, які є частиною політичної системи суспільства; 5) МГО, що діють в економічній сфері²². Такий підхід, звісно, можливий, однак він є дещо умовним (з цим погоджується і автор), оскільки на практиці МГО, як правило, виконують кілька із наведених вище функцій. Авторський підхід щодо класифікації МГО залежно від мети (цілі), що ставлять перед собою ці організації, пропонує О. В. Кулініч. На думку науковця, їх можна поділити на дві великі групи: 1) організації взаємної вигоди (за американською класифікацією *issue-oriented*), діяльність яких орієнтована на саму себе, тобто на власних членів; 2) організації суспільної користі (*policy-oriented*), діяльність яких спрямована «зовні», тобто на інших.

Натомість окремі науковці пропонують застосовувати комплекс критеріїв для виокремлення підвидів МГО, що дає можливість розглядати їх у багатоплощинному вимірі. Для прикладу, В. Якушик на базі методології та загальнотеоретичних підходів, що були ним використані при аналізі політичних партій, запропонував згрупувати головні критерії класифікації МГО у п'ять блоків: 1) соціальна база; 2) специфіка генези (процесу виникнення), організаційних принципів та структури; 3) особливості системи здійснюваних функцій; 4) місце в суспільстві; 5) характер впливу на суспільні процеси²³. Зазначена позиція щодо комплексного критерію класифікації МГО сприйнята і О. Чернецьким, який переконаний, що для більш повної картини організованого молодіжного руху доцільно структурувати ці організації за такими критеріями: за однорідністю суб'єкта: поліморфні та ізоморфні (організації сільської, працюючої, студентської молоді тощо); за масовістю: великі та нечисленні (малі); за структурованістю: централізовані, розмиті та дифузні; за ціннісною орієнтацією: державницькі, індивідуалістичні, космополітичні²⁴.

З позицією авторів щодо необхідності застосування комплексного (плюралістичного) критерію в частині пошуку підвидів МГО однозначно погоджуємося, оскільки має місце ціла низка особливостей, що виділяються за різними критеріями. На доцільності застосування комплексного критерію наголошує і І. Т. Темех для виокремлення конкретних підвидів правозахисних громадських організацій. На його думку, вони поділяються: 1) за організаційно-правовою формою; 2) за сферою суспільного життя; 3) за рівнем офіційного визнання; 4) за порядком легалізації; 5) за масштабом та територією діяльності; 6) за організаційною структурою; 7) за характером членства; 8) за об'єктом захисту; 9) за суб'єктом захисту; 10) за напрямками діяльності²⁵. Водночас слід констатувати, що комплексний підхід є придатним для характеристики критеріїв класифікації й інших видів конкретних громадських організацій.

Не менш важливо й те, що комплексний критерій виокремлення конкретних видів, підвидів громадської організації є системним утворенням і акумулює, на наш погляд, в собі такі компоненти: перший – критерії,

які залишаються незмінними протягом тривалого часу, оскільки вони закріплені в статуті громадської організації (наприклад, мета (цілі), напрями діяльності, суб'єкти, джерела надходжень тощо); другий – критерії, які змінюються залежно від конкретних суспільно-політичних обставин (наприклад, участь у державно-політичному житті, формуванні громадянського суспільства, правової держави тощо).

Є й інші підходи до класифікації громадських організацій. Так, для прикладу, О. О. Бесплюбняк у колективній монографії «Громадські організації у дискурсі демократизації суспільства» наводить три рівні громадських організацій, кожен з яких містить відповідні критерії та показники. Для виокремлення громадських організацій першого рівня пропонуються такі критерії: унормовані та неунормовані; легалізовані та нелегалізовані; джерело фінансування. Для другого рівня – локальні за напрямом діяльності; за групами представництва інтересів; за організаційною побудовою; за територіальним статусом. Критерії третього рівня характеризують види громадських організацій згідно із законодавством (законами) України: благодійні організації; політичні партії; громадські організації загального спрямування; громадські рухи; кооперативи; органи самоорганізації населення²⁶. Такі «макропідходи» до класифікації громадських організацій навряд чи можна назвати продуктивними. Прагнення втиснути все розмаїття громадських формувань (політичні партії, кооперативи, органи самоорганізації населення) у систему громадських організацій та підвести під поняття «громадська організація» невиправдане. Це тільки перешкоджає виявленню специфіки громадських організацій та їх класифікації.

Викликає науковий інтерес і той факт, що в міжнародній правовій літературі також існують різні підходи стосовно класифікації та класифікаційних критеріїв щодо громадських організацій. Відразу зазначимо, що в міжнародній практиці відсутній єдиний термін, який би характеризував громадські організації. Як правило, використовується декілька термінів (неурядові організації, неприбуткові організації), які є надзвичайно широкими і охоплюють громадські організації. Потри розмаїття неурядових організацій в університеті Джона Гопкінса (США) було розроблено їх класифікацію, яка отримала назву Міжнародної класифікації неприбуткових організацій ООН (ICNPO). Відповідно до неї неурядові організації розподіляються за такими категоріями: культура і відпочинок; освіта і наукові дослідження; охорона здоров'я; соціальні служби; довкілля; розвиток і житлова сфера; політична, правозахисна та інша громадська діяльність; філантропія та заохочення добровільної діяльності; міжнародна діяльність; бізнес і професійні асоціації, союзи²⁷. Підтримуючи думку вітчизняних дослідників про те, що запропонована класифікація є корисною²⁸, важко погодитися з позицією, що вона «представляє фактично весь спектр сфер і напрямів, в яких діють громадські організації»²⁹. Адже будь-яка класифікація завжди буде неповною, оскільки неможливо заздалегідь охопити всі сфери та потенційні напрями діяльності громадських організацій, оскільки та чи інша сфера та напрям їх діяльності, які є дієвими сьогодні, можуть стати недієвими завтра і навпаки.

Деяко іншу класифікацію неурядових організацій пропонують британські науковці, які виокремлюють шість видів їх діяльності за метою: філантропія – форма благочинної діяльності, яка передбачає певну соціальну відстань між надавачем та отримувачем допомоги; посередництво – бюрократичні функції розвитку, надання послуг іншим організаціям, встановлення та підтримка зв'язків, представницькі функції; мобілізація – визначення фінансових джерел або добровольців для виконання певних справ; соціальна солідарність – надання допомоги цільовій аудиторії; зміна – метою діяльності є зміна поведінки або ставлення до інших; самовираження – мета висловлення власної позиції посеред інших³⁰.

Є й інші підходи до класифікації неурядових організацій в міжнародній правовій доктрині. Так, Комісія Європейського Союзу згрупувала критерії їх поділу залежно від функцій, які вони виконують: надання послуг; захист; самопоміч чи взаємодопомога; ресурси та координація³¹.

На основі наведеного можна зробити висновок, що міжнародно-правові класифікації неурядових організацій пов'язані із такими критеріями, як мета, функції, сфери (напрями) їх діяльності. Ці критерії, як уже зазначалося, набули широкого застосування й у вітчизняній доктрині при класифікації громадських організацій. Втім, їх недостатньо для виявлення істотних ознак громадських організацій, які визначають їх сутність, зміст, юридичні властивості, та для ідентифікування громадських організацій як системи на самостійні види і підвиди.

Слід також констатувати, що не вносить ясності в ситуацію Реєстр громадських об'єднань³² (далі – Реєстр), котрий був створений на виконання положень Закону України «Про громадські об'єднання», та Порядок ведення Реєстру громадських об'єднань³³ (далі – Порядок), що визначає процедуру його створення та ведення. У них не закладено єдиних підходів щодо критеріїв класифікації громадських об'єднань (а, отже, й громадських організацій). Так, згідно з Реєстром класифікаційними критеріями (параметрами пошуку) виступають статус, спрямованість та види. Відповідно за статусом громадське об'єднання може бути: всеукраїнським, міжнародним, місцевим, обласним, первинним, регіональним та республіканським. За спрямованістю громадські об'єднання бувають дитячими, жіночими, із захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС, козацького спрямування, молодіжні, науково-технічне товариство, національних та дружніх зв'язків, об'єднання інвалідів, об'єднання ветеранів, об'єднання охорони пам'ятників історії та культури, об'єднання охорони природи, освітньо- або культурно-виховні, правозахисні, професійні, творчі об'єднання, фізкультурно-спортивні та інші, тобто перелік не є вичерпним. Такий підхід, обраний законодавцем, вважаємо продуктивним, адже однозначно визначити громадські об'єднання за спрямованістю неможливо, оскільки вони функціонують у різноманітних сферах суспільного життя. За видом громадські об'єднання класифікуються на асоціації кредитних спілок, відокремлені підрозділи іноземної неурядової організації, громадську органі-

зацію, громадську спілку, об'єднання організацій роботодавців, об'єднання профспілок, організації профспілок, організації роботодавців та профспілку.

Водночас такий підхід заперечується змістом п. 8 Порядку, за яким виокремлюються такі види громадських об'єднань: громадська спілка, громадська організація, місцевий осередок зі статусом юридичної особи, відокремлений підрозділ громадського об'єднання, відокремлений підрозділ іноземної неурядової організації (абз. 4 пп. 1). А за статусом громадське об'єднання зі статусом юридичної особи може бути дитяче, молодіжне, всеукраїнське. При цьому виділяються ще й такі види: екологічне, правозахисне тощо (абз. 5 пп. 2).

Зазначені розбіжності у Реєстрі та Порядку свідчать про відсутність у законодавстві адекватних підходів щодо критеріїв класифікації громадських об'єднань (а, отже, і громадських організацій), що породжує певні проблеми в правозастосуванні. Прикладом першого кроку для їх подолання може бути, як слушно стверджується у правничій літературі, визначення в Реєстрі двох видів громадського об'єднання: громадської організації та громадської спілки з наступним наповненням відповідно громадської організації та громадської спілки залежно від засновницького складу та складу учасників таких об'єднань³⁴. Сказане повною мірою стосується й Порядку, який визначає процедуру створення та ведення Реєстру. У такий спосіб закладаються єдині підходи до класифікації громадських об'єднань (а, отже, й громадських організацій).

Підбиваючи певні підсумки наведеному вище, необхідно вказати на існування різних підходів у вітчизняній та міжнародній правовій доктрині щодо класифікації громадських організацій. При цьому розмежування громадських організацій на ті чи інші різновиди виключно за одним критерієм не вирішує неоднозначної ситуації з проблемами їх класифікації. Специфіка громадських організацій полягає у тому, що їм притаманна ціла низка особливостей, які виділяються за різними критеріями. Найбільш значимими (основоположними) критеріями, на нашу думку, є: мета та напрями діяльності, суб'єктний склад, можливість участі в цивільному обороті, джерела фінансування, відносини з органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Наша позиція базується на тому, що класифікація громадських організацій повинна розпочинатися із легальних класифікаційних критеріїв. Пропозиція Н. В. Богашевої³⁵, з якою ми погоджуємося, встановити на законодавчому рівні критерії віднесення та офіційну форму фіксації належності громадської організації до відповідного виду сьогодні, на жаль, є передчасною із-за відсутності чіткого зрозумілого визначення самої категорії «громадська організація» в Законі України «Про громадські об'єднання». І, нарешті, класифікація громадських організацій не може бути простою через складність феномена, але вона має бути логічною, багаторівневою, оскільки кожен із елементів класифікації також може бути піддано класифікації.

¹ Гаєва Н. П. Класифікація громадських організацій: теоретичні підходи / Н. П. Гаєва // Часопис Київського університету права. – 2017. – № 3. – С. 83–86.

² Жеребкін В. Є. Логіка: підруч. для юрид. вузів та ф-тів / В. Є. Жеребкін; 2-ге вид. – Х.: Основа; К.: Знання, 1998. – С. 60–61.

³ Менджул М. В. Види громадських організацій в Україні / М. В. Менджул // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 1. – С. 184–185. – С. 184–188.

⁴ Мыскина М. Н. Правовой статус общественных объединений в государствах – членах СНГ / М. Н. Мыскина // Ежегодник сравнительного правоведения. 2001. – М.: Изд-во НОРМА, 2002. – С. 120–121. – С. 119–136.

⁵ Пригожин А. И. Современная социология организаций: учеб. / А. И. Пригожин. – М.: Интерпракс, 1995. – С. 226. – 295 с.

⁶ Кормич Л. І. Громадські об'єднання та політичні партії сучасної України: навч. посіб. / Л. І. Кормич, Д. С. Шелест. – Одеса: Юрид. літ., 2002. – С. 19. – 200 с.

⁷ Колодій А. Ф. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні: моногр. / А. Ф. Колодій. – Л.: Червона калина, 2002. – С. 206. – 276 с.

⁸ Новіков М. М. Об'єднання громадян у механізмі взаємодії держави і громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / М. М. Новіков. – Х., 2002. – С. 10. – 18 с.

⁹ Дігтяр П. А. Громадські організації в суспільно-політичній системі сучасної України: стан і перспективи розвитку / П. А. Дігтяр : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ela.kpi.ua/bitstream/123456789/3608/1/Dikht.pdf

¹⁰ Курило В. І. Адміністративно-правові засади діяльності громадських об'єднань в Україні: моногр. / В. І. Курило, І. В. Рамазанова. – К.: БУБІП України, 2016. – С. 34. – 209 с.

¹¹ Адміністративне право України: підруч. / Ю. А. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. А. Битяка. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 120. – 544 с.

¹² Лысенко В. В. Права на объединение и виды общественных объединений в РФ / В. В. Лысенко // Конституционное и муниципальное право. – 2001. – № 3. – С. 12. – С. 11–15.

¹³ Богашева Н. В. Класифікація громадських організацій: проблема правових критеріїв / Н. В. Богашева // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – № 1. – С. 24. – С. 22–27.

¹⁴ Віхляев М. Ю. Види громадських об'єднань в Україні: питання законодавчої плутанини та теоретичний пошук способів її розв'язання / М. Ю. Віхляев // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету імені Короля Данила Галицького. – 2013. – № 7. – С. 203–204. – С. 200–205.

¹⁵ Кравчук В. М. Деякі підходи до класифікації громадських організацій в Україні / В. М. Кравчук // Вибори та демократія. – 2007. – № 1. – С. 48–54.

¹⁶ Мошинський Р. Інститути громадянського суспільства в Україні: соціально-правова спрямованість політичних процесів та їх вплив на національну безпеку / Р. Мошинський // Вісник Національної академії державного управління. – 2013. – № 2. – С. 190. – С. 184–192.

¹⁷ Кулік В. Сучасний організований молодіжний рух в Україні як об'єкт наукового дослідження / В. Кулік : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.politika.org.ua>

- ¹⁸ Барабаш В. Институціоналізація молодіжного руху України / В. Барабаш // Політичний менеджмент. – 2004. – № 3. – С. 98–111.
- ¹⁹ Половинець А. М. Молодіжні громадські організації: критерії класифікації / А. М. Половинець // Державне управління: теорія та практика. – 2010. – № 2. – С. 4. – С. 1–7.
- ²⁰ Там само.
- ²¹ Там само.
- ²² Бень О. Т. Молодіжні організації: концептуалізація поняття, функції, класифікація / О. Т. Бень // Вісник Львівського університету. – 2008. – № 2. – С. 343. – С. 338–345. – (Серія «Соціологічна»).
- ²³ Корнієвський О. Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні / О. Корнієвський, В. Якушик. – К. : Київське братство, 1997. – 248 с.
- ²⁴ Чернецький О., Ярош Я. Молодь. Політика. Влада / О. Чернецький, Я. Ярош. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. – 148 с.
- ²⁵ Темех І. Т. Конституційно-правовий статус правозахисних громадських організацій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / І. Т. Темех. – К., 2010. – С. 7. – 20 с.
- ²⁶ Громадські організації у дискурсі демократизації суспільства: моногр. / за наук. ред. В. П. Беха; редкол.: В. П. Бех, Г. О. Нестеренко та ін. – К.: Вид-во НІПР імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 487–492. – 680 с.
- ²⁷ Lester M. Salamon, Helmut K. Anheier. The International Classification of Nonprofit Organisations: INCPRO Revision, 1, 1996. P. 26 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://adm-cf.com/jhu/pdfs/CNP_Working_Papers/CNP_WP19.pdf
- ²⁸ Патура Ю. І. Актуальні питання здійснення класифікації громадських об'єднань / Ю. І. Патура // Право і суспільство. – 2015. – № 4. – Ч. 3. – С. 47. – С. 45–51; Правове регулювання некомерційних організацій в Україні: моногр. / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Борисова, О. А. Печений та ін.; за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Х.: Право, 2013. – С. 156. – 480 с.
- ²⁹ Кравчук В. М. Вказана праця. – С. 50. – С. 48–53.
- ³⁰ Неурядові організації: досвід Сполученого Королівства / Британська Рада в Україні. – К., 1998. – С. 11. – 146 с.
- ³¹ Promoting the role of voluntary organizations and foundations in Europe. Communication from the Commission. Com (97) 241 final, 6 June 1997 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aei.pitt.edu/6976/>
- ³² Реєстр громадських об'єднань : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rgo.informjust.ua/>
- ³³ Порядок ведення Реєстру громадських об'єднань: постанова Кабінету Міністрів України від 19 грудня 2012 р. № 1212 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1212-2012-p/card6#Public>
- ³⁴ Зозуляк О. І. Непідприємницькі юридичні особи як суб'єкти цивільного права: теоретичний та практичний аспекти: моногр. / О. І. Зозуляк. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2017. – С. 272. – 432 с.
- ³⁵ Богашева Н. В. Класифікація громадських організацій: проблема правових критеріїв / Н. В. Богашева // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – № 1. – С. 26–27. – С. 22–27

Резюме

Гаєва Н. П. Громадські організації в Україні: критерії класифікації.

Стаття присвячена дослідженню критеріїв класифікації громадських організацій. Проводиться аналіз класифікаційних критеріїв громадських організацій, котрі запропоновані в науковій літературі та визначені в вітчизняному законодавстві та міжнародно-правовій доктрині.

Ключові слова: громадська організація, класифікація, критерії класифікації, види громадських організацій, підвиди громадських організацій.

Резюме

Gaeva N. P. Общественные организации в Украине: критерии классификации.

Статья посвящена исследованию критериев классификации общественных организаций. Проводится анализ классификационных критериев общественных организаций, которые предложены в научной литературе и определены в отечественном законодательстве и международно-правовой доктрине.

Ключевые слова: общественная организация, классификация, критерии классификации, виды общественных организаций, подвиды общественных организаций.

Summary

Gaeva N. Non-governmental organizations in Ukraine: criteria for classification.

The article is devoted to the study of criteria for the classification of civic organizations. An analysis of the classification criteria of civic organizations, which are proposed in the scientific literature and defined in domestic legislation and international legal doctrine, are analyzed.

Key words: public organization, classification, criteria of classification, types of public organizations, subspecies of public organizations.